

Metodické usmernenie č. 7/2006-R
z 28. marca 2006
k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských
zariadeniach

Gestorský útvar: Sekcia regionálneho školstva tel.: 02/59374241

č. CD 2005-7359/11716-1:094

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky podľa § 14 ods.1 zákona č.596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vydáva toto metodické usmernenie:

Čl. 1
Úvodné ustanovenia

- (1) Šikanovanie sa v súčasnom období stáva vážnym problémom, ktorý sa prejavuje v školách a školských zariadeniach a ktorému je potrebné venovať neustálu pozornosť, a to z hľadiska preventívneho ako aj sankčného pôsobenia.
- (2) Cieľom tohto metodického usmernenia je vzhľadom na závažnosť šikanovania poskytnúť základné informácie zamestnancom, ktorí sa podieľajú na výchovno-vzdelávacom procese o formách jeho prejavov, návrhoch na riešenie, spôsoboch ich preventívneho pôsobenia a o potrebe spolupráce s rodičmi žiakov a príslušnými inštitúciami.

Čl. 2
Charakteristika šikanovania

- (1) Šikanovaním rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorých zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrašovanie. Ide o cieľené a opakované použitie násilia voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť. Šikanovanie sa prejavuje v rôznych podobách, ktoré môžu mať následky na psychickom a fyzickom zdraví.
- (2) Podstatnými znakmi šikanovania sú
 - a) úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému,
 - b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
 - c) opakované útoky,
 - d) nevyrovnaný pomer síl medzi agresorom a obeťou.
- (3) Šikanovanie sa prejavuje v priamej podobe: fyzickými útokmi, urážlivými prezývkami, nadávkami, posmechom, tvrdými príkazmi agresora vykonať určitú vec proti vôli obeť, odcudzením vecí a pod.
- (4) Šikanovanie sa môže prejavovať i v nepriamej podobe, napr. prehliadaním

a ignorovaním obete.

(5) Šikanovanie sa môže uskutočňovať aj medzi žiakmi v triede či výchovnej skupine a odohráva sa najmä v čase prestávok, cestou do školy a zo školy alebo v čase mimo vyučovania.

(6) Škola alebo školské zariadenie (ďalej len „škola“) zodpovedá za deti a žiakov v čase vyučovania a školských akcií (§ 49 zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších prepisov, najmä čl. 3, čl. 16, čl. 19 a čl. 29 Dohovoru o právach dieťaťa a podľa pracovného poriadku školy).

(7) Škola zodpovedá aj za škodu, ktorú v čase vyučovania, resp. v dobe vykonávania tzv. prechodného dohľadu spôsobí žiak, pokiaľ ten, kto je povinný vykonávať dohľad nepreukáže, že náležitý dohľad nezanedbal (§ 422 Občianskeho zákonníka). Šikanovanie nesmie byť zamestnancami školy v žiadnej miere akceptované a pedagóg musí šikanovanie medzi žiakmi bez meškania riešiť a každej jeho obeti poskytnúť okamžitú pomoc.

(8) Z hľadiska priestupkového zákona¹⁾ môže šikanovanie žiakov napĺňať skutkovú podstatu priestupkov. Môže ísť predovšetkým o priestupky proti občianskemu spolunažívaniu a priestupky proti majetku.

(9) Zodpovedným za priestupky je ten, kto v čase jeho spáchania dovŕšil pätnásť rok svojho veku. Ak spácha priestupok osoba, ktorá v čase jeho spáchania dovŕšila pätnásť rok a neprekročila osemnásť rok svojho veku, zaraďuje sa do kategórie „mladistvých“.

(10) Z hľadiska trestného zákona²⁾ môže šikanovanie žiakov napĺňať i skutkovú podstatu trestných činov. Trestný zákon definuje trestný čin ako prečin a zločin. Môže ísť najmä o trestný čin ohovárania, nebezpečného vyhrážania, ublíženia na zdraví, obmedzovania osobnej slobody, nátlaku, vydierania, lúpeže, hrubého nátlaku, krádeže alebo poškodzovania cudzej veci, neoprávneného užívania cudzej veci.

(11) Páchatelom trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Za spolupáchateľstvo trestného činu sa považuje, ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých osôb.

(12) Trestne zodpovedný je ten, kto v čase spáchania činu dovŕšil štrnásť rok svojho veku. Osoby, ktoré v čase spáchania trestného činu dovŕšili štrnásť rok a neprekročili osemnásť rok svojho veku sa podľa trestného zákona zaraďujú do kategórie „mladistvých“.

(13) Učiteľ alebo vychovávateľ, ktorému bude známy prípad šikanovania a neprijme v tomto smere žiadne opatrenie, sa vystavuje riziku trestného postihu. Takýmto konaním môže pedagogický zamestnanec napĺňať i skutkovú podstatu trestného činu neprekazenia trestného činu, neoznámenia trestného činu alebo ublíženia na zdraví a to tak, že inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví tým, že poruší dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, alebo uloženú mu podľa zákona.

Čl. 3

Prevenia šikanovania

(1) Základným preventívnym opatrením školy je osvojiť si základný princíp „Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách !“

(2) Je dôležité, aby sa s podstatou, formami a nebezpečnými dôsledkami šikanovania ako

¹⁾ Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

²⁾ Zákon č.300/2005 Zb. Trestný zákon.

antisociálneho správania jednotlivcov i skupín oboznámili všetci žiaci, zamestnanci škôl a školských zariadení, školskí inšpektori a rodičovská verejnosť. Pre žiakov, pedagogických zamestnancov i rodičov je potrebné vedieť, že tieto formy správania nie sú neškodným humorom a zábavou, mali by sa oboznámiť predovšetkým s negatívnymi dôsledkami šikanovania, a to tak pre jeho obeť, ako i pre agresorov. Za zvlášť nebezpečné je potrebné považovať tendenciu podceňovať počiatočné prejavy šikanovania.

(3) Dôležité aktivity školy sa nedajú spájať len s vyučovacími predmetmi, ale sa týkajú všetkých činností a situácií v škole, v ktorých sa žiak učí prijímať všeobecné hodnoty spoločnosti, identifikovať sa s nimi a konať v ich duchu v každodennom živote.

(4) Štátny pedagogický ústav, metodicko-pedagogické centrá a ďalšie subjekty poskytujúce ďalšie vzdelávanie pedagogickým zamestnancom zaistia v tomto smere podľa úrovne a typu škôl a podľa akreditovaných programov vzdelávanie výchovných poradcov, koordinátorov prevencie, riaditeľov škôl a školských zariadení a ďalších pedagogických zamestnancov.

(5) Riaditelia škôl zodpovedajú za systémové aktivity školy v oblasti prevencie šikanovania a agresivity. V rámci účinnej prevencie šikanovania je pri príprave a realizácii celoškolskej stratégie dôležité najmä

- a) vytvoriť pozitívnu klímu v škole,
- b) navodiť úzku spoluprácu medzi žiakmi, zamestnancami školy, rodičmi a jasne vymedziť možnosti oznamovať aj zárodky šikanovania (pri zachovaní dôvernosti takýchto oznámení),
- c) vo vnútornom poriadku školy jasne stanoviť pravidlá správania vrátane sankcií za ich porušenie, viesť písomné záznamy o riešení konkrétnych prípadov šikanovania,
- d) zaistiť v súlade s pracovným poriadkom zvýšený dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení i v čase mimo vyučovania žiakov a chovancov, a to najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo by k nemu mohlo dochádzať,
- e) oboznámiť pedagogických zamestnancov so systémom školy pre oznamovanie a vyšetrovanie šikanovania, zvyšovať informovanosť pedagogických zamestnancov, organizovať semináre s odborníkmi zaoberajúcimi sa danou problematikou,
- f) informovať pedagogických zamestnancov, žiakov, aj rodičov o tom, čo robiť v prípade, keď sa dozvedia o šikanovaní (napr. umiestniť na prístupné miesto kontakty a telefónne číslo na inštitúcie, ktoré sa problematikou šikanovania zaoberajú),
- g) zabezpečiť vzdelávanie v oblasti prevencie šikanovania najmä triednych učiteľov, koordinátorov prevencie a výchovných poradcov,
- h) spolupracovať s odborníkmi z príslušného centra výchovnej a psychologickkej prevencie, prípadne pedagogicko-psychologickej poradne (ďalej len „CVPP“ a „PPP“), resp. ďalšími odbornými pracoviskami poradenských a preventívnych služieb v regióne,
- i) v pracovnom poriadku školy vymedziť oznamovaciu povinnosť pre pedagogických aj nepedagogických zamestnancov,
- j) zaangažovať do riešenia a do prevencie šikanovania aj žiacke školské rady.

Čl. 4

Metódy riešenia šikanovania

- (1) Odhalenie šikanovania býva niekedy veľmi ťažké i pre skúseného pedagóga. Najzávažnejšiu negatívnu úlohu pri jeho zisťovaní hrá strach (alebo snaha o utajenie) u obetí, ale aj agresorov a ďalších možných účastníkov.
- (2) Pre vyšetrovanie šikanovania sa odporúča nasledovná stratégia
 - a) zaistenie ochrany obetiam,
 - b) rozhovor s deťmi, ktoré na šikanovanie upozornili, rozhovor s obeťou, s agresormi,
 - c) nájdenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami (nikdy nekonfrontovať obeť a agresorov),
 - d) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov,
 - e) kontaktovanie CVPP, PPP alebo diagnostické centrum (ďalej len „DC“),
 - f) využitie anonymnej dotazníkovej metódy.
- (3) Pri výskyte skupinového násillia voči obeť sa odporúča nasledovný postup
 - a) okamžitá pomoc obeť,
 - b) dohoda riaditeľa školy s pedagogickými zamestnancami na postupe vyšetrovania,
 - c) vlastné vyšetrovanie,
 - d) zabránenie možnej krivej výpovede agresorov, ich izolácia bez možnosti dohodnúť sa na spoločnej výpovedi,
 - e) pokračujúca pomoc a podpora obeť,
 - f) nahlásenie prípadu polícii,
 - g) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov,
 - h) kontaktovanie PPP a CVPP, DC a pod.

Čl. 5

Opatrenia na riešenie situácie

- (1) Z opatrení pre obeť možno použiť
 - a) odporúčanie rodičom obeť vyhľadať individuálnu odbornú starostlivosť CVPP, PPP,
 - b) zorganizovanie skupinového intervenčného programu riaditeľom školy v spolupráci s CVPP, PPP,
 - c) informovanie a poradenstvo pre rodičov obeť.
- (2) Z bežných opatrení pre agresorov možno použiť
 - a) odporúčenie rodičom agresorov vyhľadať odbornú starostlivosť CVPP, PPP,
 - b) zníženie známky zo správania,
 - c) preloženie žiaka do inej triedy, pracovnej či výchovnej skupiny,
 - d) výchovné opatrenia – napomenutie a pokarhanie triednym učiteľom, pokarhanie riaditeľom školy; podmienené vylúčenie a v najzávažnejších prípadoch až vylúčenie zo štúdia na strednej škole.
- (3) V mimoriadnych prípadoch sa môžu použiť ďalšie opatrenia
 - a) odporúčanie rodičom umiestniť žiaka na dobrovoľný diagnostický pobyt do miestne

príslušného DC, prípadne do liečebno-výchovného sanatória,

- b) oznámenie príslušnému Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny – sociálno-právna ochrana detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého v zmysle zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci, v znení neskorších predpisov
- c) oznámenie príslušnému útvaru Policajného zboru SR, ak došlo k závažnejšiemu prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo čin inak trestný (u maloletých).

Čl. 6

Spolupráca školy s rodičmi žiakov

Pri podozrení na šikanovanie žiaka je potrebná spolupráca vedenia školy, koordinátora prevencie, prípadne výchovného poradcu a ďalších pedagogických zamestnancov tak s rodinou obete, ako aj s rodinou agresora. Nedá sa však predpokladať, že rodičia budú vždy hodnotiť situáciu objektívne, preto sa odporúča upozorniť ich na to, aby si všímali možné príznaky šikanovania a ponúknuť im pomoc. Pri pohovore s rodičmi majú dbať pedagogickí zamestnanci na taktný prístup a najmä na zachovanie dôvernosti informácií.

Čl. 7

Spolupráca školy s ďalšími inštitúciami

- (1) V rámci prevencie šikanovania a pri jeho riešení je dôležitá spolupráca s CVPP, PPP, ako aj s ďalšími inštitúciami a orgánmi.
- (2) Je dôležité riadiť sa opatreniami a odporúčaniami Štátnej školskej inšpekcie a CVPP, PPP.
- (3) Pri podozrení, že šikanovanie naplnilo skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu, je riaditeľ školy povinný oznámiť túto skutočnosť príslušnému útvaru Policajného zboru SR.
- (4) Školy sú povinné bez zbytočného odkladu oznámiť orgánu sociálno-právnej ochrany skutočnosti, ktoré ohrozujú žiaka, alebo že žiak spáchal trestný čin, prípadne opakovane páchal priestupky.

Čl. 8

Účinnosť

Toto metodické usmernenie nadobúda účinnosť 1. apríla 2006.

minister

Obsah

METODICKÉ USMERNENIE Č. 7/2006-R Z 28. MARCA 2006 K PREVENCI A RIEŠENIU ŠIKANOVANIA ŽIAKOV V ŠKOLÁCH A ŠKOLSKÝCH ZARIADENIACH

Čl. 1	Úvodné ustanovenia
Čl. 2	Charakteristika šikanovania
Čl. 3	Prevenca šikanovania
Čl. 4	Metódy riešenia šikanovania
Čl. 5	Opatrenia na riešenie situácie
Čl. 6	Spolupráca školy s rodičmi žiakov
Čl. 7	Spolupráca školy s ďalšími inštitúciami
Čl. 8	Účinnosť

<u>Obsah</u>
